

Matteus kapitel 3. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Matteus Kapitel 3 Johannes döparen (Matt 3:1-12)

Översättning

Vid den tiden trädde Johannes döparen fram och predikade i Juda öken och sade: Omvänd er, ty himmelriket är nära.

Det var honom som profeten Jesaja talade om när han sade:

En röst hörs ropa i öknen:

Röj väg för Herren, gör stigarna jämna för honom!

Själv hade Johannes kläder av kamelhår och ett läderbälte om livet; hans mat var gräshoppor och vildhonung. Då gick de ut till honom från Jerusalem och hela Judeen och allt landet kring Jordan, och de blev döpta av honom i Jordanens vatten och bekände där sina synder.

Men när han såg att många av fariséerna och sadducéerna kom för att döpas, sade han till dem: Ni ormyngel, vem har visat er hur ni skall slippa undan vredesdomen som kommer? Bär då sådan frukt som hör med till omvändelsen, och tro inte att ni kan säga till er själva: Vi har ju Abraham till far! Jag säger er, att Gud kan uppväcka barn åt Abraham av dessa stenar. Redan är yxan lagd mot roten av träden. Vart träd som inte bär god frukt huggs bort och kastas i elden. Jag döper er med vatten till omvändelse. Men den som kommer efter mig, han är starkare än jag, och jag är inte ens värd att bära sandalerna åt honom. Han skall döpa er med helig Ande och eld. Han har sin kastskevel i handen och han skall städa grundligt på sin loge. Sitt vete skall han lägga i sädesbingen, men agnarna skall han bränna upp i en eld som aldrig släcks.

Kommentar

Vad Matteus hittills berättat hör till ”särstoffet” i hans evangelium, det som han ensam berättar. Innehållet i de två första kapitlen kan han ha fått från källor och sagesmän i sin judiska omgivning. Nu övergår han till att ösa ur den ”parádosis” (den traderade kunskap) som var församlingarnas gemensamma egendom. En del av denna fasta, muntliga tradition hade redan blivit upptecknad. Matteus har med all sannolikhet känt till Markusevangeliet. Vad Markus har att berätta om Döparen återfinns också hos Matteus, delvis återgivet med samma ord. Men han har mera att berätta, och detta återfinns till största delen hos Lukas. Man har – som vi redan nämnt – antagit att han och Lukas haft tillgång till en eller flera uppteckningar, som huvudsakligen innehållit Jesusord och som varit i stort sett likalydande. Det finns – som vi också nämnt i inledningen – skäl att anta, att aposteln Matteus gjort en sådan samling, och att den ingår i Matteusevangeliet och har givit det dess namn. Vem som än till slut skrivit evangeliet, sådant vi nu har det, så har han utom dessa källor kunnat utnyttja hela den personliga kunskap som han fått under många år som lärare i församlingen och som medverkande i gudstjänsten, där denna parádosis ständigt på nytt upprepades och inpräntades.

Att evangelisten utnyttjar vad han hört – eller själv föreläst – i gudstjänsten märker vi redan på hans sätt att börja: ”Vid den tiden…” (eller ordagrant ”i de dagarna”). Så börjar ännu i dag många textläsningar i högmässan. Naturligtvis menar Matteus inte, att Döparen framträdde vid den tiden, då Josef kom till Nasaret. Han bara återger de ord, med vilka han så ofta hört detta berättas.

Döparen väckte ett ofantligt uppseende med sin predikan. Även Josefus – den store judiske historieskrivaren, som var en yngre samtida till apostlarna – berättar om den saken. Johannes uppträdde i Juda öken (ordagrant: ”Judeens ödemark”), klippöknen öster om Jerusalem som stupar ned mot Jordandalen och sen övergår i den lika öde slätten, där Jeriko ligger som en oas. Han levde som eremit, åt vad som fanns i ödemarken och bar samma dräkt som profeten Elia en gång burit. Hans budskap var det mest uppseendeväckande som tänkas kunde: Nu kommer Messias. Gör er beredda att möta honom. Himmelriket är nära!

Med himmelriket menas detsamma som Guds rike. Som god jude undviker Matteus att nämna Guds namn och använder hellre någon omskrivning. Guds rike var det kommande herravälde, som Gud skulle upprätta, när han genom sin Messias gjorde allting nytt. Som en beredelse predikade nu Johannes omvändelse. Det hebreiska ordet för omvändelse har samma grundbetydelse som det svenska: att göra helt om. På grekiska sade man metanoia, som ordagrant betyder ”sinnesändring” eller ”ett nytt sätt att tänka”. På svenska kan vi också använda ordet bättring, men få då minnas att det inte i första hand betyder att ”bli bättre”, så att man börjar leva mera moraliskt, utan att ändra hela sin livsinriktning och vända sitt hjärta helt till Gud.

Johannes döpte. Dop och rituella tvagningar var väl kända bland judarna. Men det var något särskilt med Johannesdöpet. Det var en beredelse till att möta Messias. Man bekände sina synder och slöt sig till dem som nu väntade på Guds stora ingripande. För Matteus och alla kristna var det självklart, att detta Guds stora ingripande sedan kom genom Jesus Kristus och att Johannes hade varit sänd av Gud för att bereda vägen för Jesus.

Det blev ett väldigt tillopp av människor till Johannes. Från Jerusalem är det en dryg dagsled ned till Jordan. Bland dem som trängdes kring Döparen var också ”många av fariséerna och sadducéerna”. Fariséerna var de stränga och fromma i landet, de som tog det särskilt noga med lagen. De tillhörde en rörelse som hade sina rötter i den stora folkväckelse, som hade förnyat Israel för snart 200 år sedan, under martyrtiderna när judendomen hotades med utrotning och mackabéerna samlade folket till motstånd. Sadducéerna utgjorde motpolen, de världsligt anpassade kulturjudarna, förmögna, svala i tron och begåvade med de högsta ämbetena vid templet och i Stora rådet.

De fick ett bistert mottagande av Döparen. Hans botspredikan var radikal. Som profeterna underkände han alla

egendomsfolkets anspråk, om de inte motsvarades av gudslöshet och trohet mot Herren. Hans förkunnelse om Messias stämde inte med de populära förhoppningarna om ett lyckorike för alla judar med seger och dom över Israels fiender. I stället skulle det bli en dom över alla, också över Israel. Därför gällde det att omvända sig. När Messias kom, skulle han vara som bonden som går ut på sin tröskplats, en sommardag då hela skörden är genomtröskad av oxarna och ligger där som drivor av boss och söndersmulad halm. När havsvinden börjar blåsa, kastar bonden sin säd mot himlen. Vinden tar agnar och boss, men kornen faller ner i en hög, som kastas på nytt och blir allt renare, tills den slutligen är färdig att läggas i sädesbingen. Men bosset bränns man upp. Och här förvandlas idyllen bland backarna i Juda, där den gyllene säden kastas i glittrande moln mot en blå sommarhimmel, till en domsscen, upplyst av flammorna från den eld som aldrig slocknar.

Jesu dop (3:13‐17)

Översättning

Då kom Jesus från Galileen till Johannes vid Jordan för att döpas av honom. Johannes ville hindra honom och sade: Jag behöver döpas av dig ‐ och du kommer till mig! Men Jesus svarade honom: Låt det nu ske. Det är så vi skall uppfylla all rättfärdighet. Då lät han det ske. När Jesus blivit döpt, steg han strax upp ur vattnet ‐ och se, himmelen öppnade sig och han såg Guds Ande som sänkte sig ned som en duva och kom över honom. Och se ‐ en röst hördes från himlen: Detta är min Son, den älskade. Han som vilas mitt välbehag. Kommentarer

”Då kommer Jesus.” Så heter det ordagrant hos Matteus. Han börjar gärna nya avsnitt med ett ”då” (ett stildrag som denna översättning försöker bevara) och han sätter ofta verbet i presens (formen för närvarande tid), så som också vi gör när vi berättar livligt och engagerat. Skillnaden är att Matteus växlar mellan verbformer för närvarande och förfluten tid, vilket vi inte gärna gör (detta stildrag kan man därför knappast återge på svenska).

Jesus har alltså kommit vandrande från Galileen för att bli döpt. Men Johannes vägrar. Han har ju framför sig den som kan skänka det verkliga dopet, den som döper i Ande och eld, och som kommer med den frälsning och den dom, som Johannes bara har kunnat peka framåt emot. Då säger Jesus, att de måste ”uppfylla all rättfärdighet”. Genom Jesus skulle allt uppfyllas och fullbordas, också lagen och rättfärdigheten. Han skulle fullgöra allt i lydhet för Gud, men han skulle också ta på sig allt vad hans folk hade brutit. Därför skulle han nu döpas med botgörarnas dop, han som en annan syndare. Fattar man orden så, blir hans dop en invigning till hans gärning att ge sitt liv till lösen för många (20:28).

Att Jesu dop skall fattas som en invigning till hans gärning som Messias och Frälsare, visar fortsättningen. När han stiger upp ur vattnet, öppnar sig himlen. Några handskrifter tillägger ”för honom” och fattar tydligen berättelsen så som de andra evangelisterna gör: detta var något som Jesus såg och hörde. Det var bekräftelsen på att han var den som skulle komma, den som ägde Anden. Rösten från himlen innehåller en tydlig anspelning på en av de stora profetiorna om Messias (Jes 42:1): ”Se, över min tjänare som jag uppehåller, min utkorade, till vilken min själ har behag, över honom har jag låtit min Ande komma”. Messias är alltså en tjänare, en Herrens lidande tjänare, som får sona vad andra brutit (Jes 53). Han är Guds älskade Son ‐ och just därför får han ge sitt liv för världen.

Jesu dop är alltså en invigning, som tolkar det djupaste i hans uppgift. Däremot finns det ingenting i Nya Testamentet som sammanställer Jesu dop med det dop han senare skulle instifta, det kristna dopet.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar, Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk, All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.